

MOTIE 75 STATENVOORTSTEL KADERNOTA: RIVIERKREEFT

DATUM 23-08-2022
VAN Gedeputeerde Sterk
AAN Commissie RGW
BIJLAGE Kaart verspreiding uitheemse rivierkreeften

Aanleiding

Provinciale Staten van Utrecht hebben, bijeen in de vergadering van woensdag 29 juni 2022, motie 75 Rivierkreeft aanvaard. Deze motie, ingediend door JA21, SGP, ChristenUnie en PvdA, roept GS op om:

- Richting het kabinet (en ook in IPO-verband) te lobbyen voor een snelle en stevige aanpak vanuit de landelijke overheid;
- Een actuele inventarisatie te doen van de aanwezigheid van rivierkreeften in Natura 2000-gebieden en NNN-gebieden in provincie Utrecht
- vanuit het belang van biodiversiteit ook in het westelijk veenweidegebied een pilot te doen. Daarvoor in overleg te treden met het waterschap HDSR en te participeren in de 2 proeven met betrekking tot bestrijding van rivierkreeften, die HDSR in samenwerking met de WUR gaat doen
- Met de waterschappen scenario's uit te werken hoe de provincie en de waterschappen een rol kunnen spelen bij de bestrijding van de Amerikaanse Rivierkreeft;
- Op basis van deze scenario's zo mogelijk bij de begroting 2023 (bij Kadernota 2024?) met een plan van aanpak te komen om de rivierkreeft te bestrijden.

Voordat ik inga op de punten uit uw motie, wil ik graag beginnen met de rol en bevoegdheden van de provincie op basis van de wet- en regelgeving aangaande invasieve uitheemse soorten. Tevens geef ik een overzicht van de in Utrecht lopende projecten omtrent de beheersing van uitheemse rivierkreeften.

Wet- en regelgeving uitheemse rivierkreeften

Per 1 januari 2015 is de Europese verordening “*preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten*” (nr. 1143/2014; hierna de “EU-exotenverordening”) van kracht. Bij de implementatie van deze verordening is met een ministeriële regeling van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (hierna: LNV) een deel van de verantwoordelijkheid voor de coördinatie van bestrijding en beheersing van invasieve exoten bij de provincies neergelegd (artikel 3.30a Regeling Natuurbescherming. Naar verwachting landt dit in de nieuwe Omgevingswet in artikel 3.29 Besluit kwaliteit leefomgeving en artikel 10.36c Omgevingsbesluit). De provincies kunnen hieraan vervolgens zelf invulling geven. Dit sluit aan bij de verantwoordelijkheden die de provincies al hebben op grond van de Wet natuurbescherming (Wnb). Soorten die vallen onder de Visserijwet 1963 (wolhandkrab en uitheemse rivierkreeften) en de Waterwet (beverrat/muskusrat) zijn uitgezonderd van deze verantwoordelijkheid.

Dit betekent dat LNV nog steeds verantwoordelijk is voor de (coördinatie van) bestrijding en beheersing van onder andere de uitheemse rivierkreeften. Deze soorten, en de vangtuigen die nodig zijn om ze te bestrijden, vallen onder de Visserijwet 1963. Alleen LNV is bevoegd om toestemming voor vangacties te verlenen en/of bestrijding op grote schaal uit te laten voeren. Dit gebeurt nog maar beperkt want de inzet van vangtuigen om uitheemse rivierkreeften te vangen kent vooralsnog te veel negatieve effecten om dit op grote schaal toe te kunnen passen. Denk hierbij aan bijvangst (otters, vissen en andere watergebonden fauna) en vervuiling (fuiken of korven die losraken, niet teruggevonden kunnen worden, of niet op tijd worden geleegd). Er is meer kennis en onderzoek nodig over effectiviteit van vangmethoden voordat op grote schaal actie kan worden ondernomen. Als provincie werken we mee aan onderzoeksprojecten, zie hieronder.

Wat doen we als provincie Utrecht?

Ik deel uw zorg dat de aanwezigheid van de uitheemse rivierkreeften een serieuze bedreiging voor onze doelen op het gebied van biodiversiteit, waterkwaliteit, en de veiligheid van waterkerende werken vormt. Daarbij veroorzaken deze soorten mogelijk ook schade aan oevers en percelen. Dit laatste is echter nog niet wetenschappelijk onderbouwd. Het kan ook dat de rivierkreeften gebruik maken van de schade al aangericht door bijvoorbeeld muskusratten.

Omdat de verantwoordelijkheid en de bevoegdheden voor uitheemse rivierkreeften uitgezonderd zijn van de decentralisatie door het Rijk, zijn onze mogelijkheden om bij te dragen aan een oplossing beperkt. Binnen de mogelijkheden die er zijn, draagt de provincie Utrecht substantieel bij aan het ontwikkelen van kennis en het onderzoeken van bestrijdingsmogelijkheden. Mijn verwachting is dat de resultaten van onze inspanningen bij zullen dragen aan de mogelijkheden van LNV om de beheersing van uitheemse rivierkreeften in de praktijk te gaan brengen.

Stand van zaken lopende projecten uitheemse rivierkreeften

Provincie Utrecht is, financieel en met het inbrengen van kennis, betrokken bij de volgende projecten:

- *Natuurherstel met kreeftenbeheersing N2000 Oostelijke Vechtplassen:*
In 2018 is, samen met Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en Gemeente Amsterdam, gestart met een pilotonderzoek in de Distelvinkplas (Molenpolder). De vraagstelling van dit onderzoek was of de waterkwaliteit in deze plas verbeterd kon worden door het aantal uitheemse rivierkreeften te reduceren. Daarbij werd gemonitord hoe de waterkwaliteit en de vegetatie zich ontwikkelden, in vergelijking met plassen binnen de Molenpolder waar de rivierkreeften ongemoeid werden gelaten.

De resultaten van deze pilot waren hoopgevend. Het in 2018 en 2019 wegvangen van circa 90% van de uitheemse rivierkreeften heeft geleid tot vermindering van de hoeveelheid algen en vergroting van het doorzicht. Ook de fosforconcentratie nam af. In het voorjaar van 2020 zijn weer kranswieren waargenomen en was het doorzicht van het water sterk verbeterd. De vergelijking met het ongemoeide referentiegebied ondersteunde de hypothese dat de rode Amerikaanse rivierkreeften herstel belemmeren en dat het reduceren van rivierkreeften een effectieve herstelmaatregel kan zijn.

- *Vervolgonderzoek Molenpolder*
Op grond van deze positieve eerste resultaten is een vervolgonderzoek in 2021 gestart (financiële bijdrage provincie € 207.868,-). De verwachting is dat uitheemse rivierkreeften deel uit kunnen maken van een gebalanceerd watersysteem, zonder dat zij dit systeem gaan domineren. De kreeftenstand moet dan wel laag gehouden worden, terwijl ondergedoken waterplanten, macrofauna en plant minnende vis worden geïntroduceerd. Als flora en fauna zijn aangeslagen, zal als definitieve test, het wegvangen van de uitheemse rivierkreeften worden gestopt. Dan zal blijken hoe stabiel en blijvend het effect van het reduceren van de kreeftenstand is en dus of de verwachting praktijk blijkt.
In de hele Molenpolder wordt de kreeftenstand gereduceerd. In aanvulling daarop worden woelende vissoorten weggevangen/verplaatst en plantgemeenschappen geënt.

We verwachten de eerste onderzoeksresultaten in 2023. Aan dit vervolgproject draagt de provincie Utrecht bij, zowel vanuit het invasieve exotenbeleid (onderzoeksdoelstelling) als vanuit de Natura 2000 herstelmaatregelen/specifieke uitkering (SPUK) (o.a. herstel van krabbenscheervegetatie). De onderzoeksresultaten zullen uiteraard worden gedeeld met LNV en het IPO zodat de opgedane kennis verder toegepast kan worden.

- *Onderzoek vangtuigen HDSR*
Er loopt ook een onderzoek naar de mogelijkheden om vangtuigen verder door te ontwikkelen en zo de geschetste negatieve bijeffecten te minimaliseren. Hiervoor is subsidie verleend op grond van de Uitvoeringsverordening Subsidie Biodiversiteit, paragraaf 3.
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) heeft voor deze pilot in Zegveld een bijdrage ontvangen a € 40.000,- (92% van de subsidiabele kosten).

Motie 75 Rivierkreeft

Lobbyen voor een snelle en stevige aanpak vanuit de landelijke overheid

In 2021 is, na een lobby vanuit IPO en de VNG, de landelijke Taskforce rivierkreeften tot stand gekomen. De bestrijding van rivierkreeften is complex. Het ontbreken van geschikte methodes, en de wet- en regelgeving (Exotenverordening, Wet natuurbescherming, Visserijwet) maken het niet altijd mogelijk om tot bestrijding over te gaan. Ook is er gebrek aan kennis en bestaat er veel onzekerheid over de effectiviteit van bepaalde bestrijdingsmethodes. De landelijke Taskforce richt zich daarom in deze beginfase vooral op de juridische struikelblokken en kennisontwikkeling. Hiervoor wordt een plan van aanpak opgesteld. De ontwikkeling van deze producten kost tijd en extra lobby werkt niet versnellend.

Via het IPO is de provincie Utrecht nauw betrokken bij de taakstelling van de Taskforce. Via de IPO route wordt al voortdurend gelobbyd op de noodzaak tot een snelle en stevige aanpak. Dit zal in de toekomst voortgezet worden. Ook (deel)stroomgebied Rijn-West (KRW) is bestuurlijk vertegenwoordigd in de Taskforce.

Inventarisatie van uitheemse rivierkreeften in Natura 2000gebieden en NNNgebieden in provincie Utrecht

Om het Uitvoeringsprogramma invasieve exoten 2022 – 2026 te kunnen opstellen is gestart met het in beeld brengen van onder andere de stand van zaken per soort. Via [deze link](#) en in de bijlage bij dit memorandum vindt u ook voor de uitheemse rivierkreeften (gevlekte, rode en gestreepte) in beeld gebracht waar deze voorkomen. Een verdere inventarisatie zou de specifieke aantallen en soorten inzichtelijker kunnen maken maar meerwaarde heeft dit inzicht niet. Zo'n inventarisatie is daarbij ook zeer kostbaar en draagt niet bij aan de oplossing van het probleem. De leefwijzen van de verschillende soorten uitheemse rivierkreeften lijken sterk op elkaar. De onderzochte bestrijdingsmethoden zijn voor al deze soorten toe te passen. Een aanvullende vlak dekkende inventarisatie is niet zinvol.

Pilot in westelijk veenweidegebied, in overleg met HDSR. Participatie bestrijdingsproeven HDSR en WUR.

De problematiek in het westelijk veenweidegebied wijkt nauwelijks af van de problematiek in de Distelvinkplas en de Molenpolder. Door de leefwijze van de uitheemse rivierkreeften ontstaat mogelijk schade aan oevers, verdwijnen onderwaterplanten en wordt het water troebel. Met oog op ons provinciaal belang bij de bestrijding van uitheemse rivierkreeften en vanuit het biodiversiteitsbelang loopt de beschreven pilot in Natura2000 gebied Molenpolder. Dit onderzoek komt in opzet en doel overeen met de pilot die HDSR en WUR voor ogen hebben in het westelijke veenweidegebied. In afwachting van de resultaten van de pilot Molenpolder heeft het opzetten of participeren in een tweede identieke pilot geen toegevoegde waarde. Het is waardevoller om op basis van resultaten een vervolgonderzoek uit te laten voeren om tot systeemherstel te komen.

De provincie Utrecht heeft desondanks wel een bijdrage verleend aan Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden voor het onderzoek in Zegveld, er is subsidie verleend op grond van de Uitvoeringsverordening Subsidie Biodiversiteit. Daarmee heeft de provincie Utrecht naar mijn mening voldoende bijgedragen voor dit moment.

Het uitwerken van scenario's hoe provincie en waterschappen een rol kunnen spelen bij de bestrijding van uitheemse rivierkreeften

Met de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming en de daarbij behorende decentralisatie van bevoegdheden zijn de uitheemse rivierkreeften bewust, gezien de Visserijwet, onder verantwoording van de landelijke overheid gebleven. De bevoegdheden van waterschappen en provincies passen niet bij een trekkersrol. Omdat zowel provincies als waterschappen wel belang hebben bij de bestrijding van uitheemse rivierkreeften wordt er binnen onze beperkte bevoegdheden wel actie ondernomen zoals de eerder genoemde (pilot)onderzoeken laten zien en onze betrokkenheid bij de landelijke Taskforce. Ook is nog niet bekend wat de bevindingen gaan zijn van het juridische onderzoek van deze landelijke Taskforce uitheemse rivierkreeften. Een mogelijke verschuiving van bevoegdheden kan erin resulteren dat scenario's niet meer passend of reëel zijn. Ik zie op dit moment dan ook geen toegevoegde waarde in het uitwerken van scenario's. Integendeel, dit zou wellicht zelfs het landelijke proces kunnen verstoren.

Plan van aanpak bestrijding uitheemse rivierkreeften bij begroting 2023/Kadernota 2024

Gezien het voorgaande is het nu niet opportuun om met een eigen plan van aanpak voor de bestrijding van rivierkreeften aan de slag te gaan. Provincies en waterschappen zijn niet bevoegd, en sterk afhankelijk van de

landelijke overheid. Het is onwenselijk om de bevoegdheden en de verantwoordelijkheden die voortvloeien uit de Visserijwet 1963 te decentraliseren/naar provinciaal niveau te trekken en de daarbij behorende miljoeneninvestering over te nemen. Ik blijf, onder het Uitvoeringsprogramma Invasieve Exoten 2022 - 2026, en in het kader van de herstelmaatregelen in Natura2000 gebieden, bijdragen aan onderzoek en bestrijding uitheemse rivierkreeften binnen onze kaders, maar kan geen eigen plan van aanpak opstellen en daarmee de bevoegdheden van het Rijk overrulen. Een landelijke aanpak heeft bovendien de voorkeur.

Uiteraard draag ik, waar mogelijk, wel bij aan het Plan van aanpak dat de landelijke Taskforce rivierkreeften in de planning heeft en zo nodig breng ik dit in bij een afweging binnen de Kadernota.

Ik ga ervanuit met dit memorandum motie 75 Rivierkreeften te hebben afgedaan.

Bijlage: Kaart verspreiding Amerikaanse rivierkreeften

